

Bontenbal moet het beter kunnen

weerwoord op de brief van de CDA-leider over gewortelde kinderen (vs.1.1)

Valdivilla, 18 juli 2026

In het Piemonteese dorp waar wij een deel van het jaar doorbrengen, wordt in een juli-weekend het jaarfeest gevierd. Het lokale parkeerterrein middenin het dorp is nu even festivalterrein waar een paar honderd mensen zich kostelijk vermaken. Eten, dansen, praten, drinken, muziek. Hier swingt de gemeenschapszin de pan uit. De twee agenten van de 'polizia locale' houden een oogje in het zeil, en gedragen zich als goed bestuur: terwijl langs de invalswegen tientallen auto's illegaal staan geparkeerd omdat het parkeerterrein niet toegankelijk is, krijgt niemand een bon. Het dorpsfeestijn gaat boven de regels zolang de feestgangers zich ordentelijk gedragen. Dat is hier de normaalste zaak van de wereld.

Dat beeld dringt zich aan me op bij het overdenken van mijn reactie op de brief van CDA-leider Henri Bontenbal aan mij. Ik ben één van de betrokkenen bij het Kerkasiel Kampen. Op 6 juli stuurde hij ons een brief (<https://www.cda.nl/nieuws/henri-zijn-brief-over-kerkasiel-kampen/>) waarin hij uitgebreid en met argumenten uitleg geeft van zijn politieke standpunt. 'Zo', dacht ik, 'dat is een sterke brief', ook al pakt zijn standpunt slecht uit voor asielkinderen die hier vijf jaar of langer wonen en geen verblijfsstatus hebben. Onder hen de kinderen van de familie Babayants, die straks in november twee jaar in de Open Hof in Kampen wonen. De drie opgroeiende meiden waarvan twee hier geboren, en de inmiddels volwassen zoon leven binnen de muren van de kerk. Zij en hun ouders komen nooit meer buiten. Ze zijn hier sinds 2014. Ze woonden 11 jaar in verschillende AZC's voordat ze in Kampen bescherming zochten.

Welgemeend compliment

In zijn brief aan de sympathisanten en betrokkenen van het kerkasiel, beargumenteert Bontenbal zijn standpunten uitgebreid. Dat op zichzelf al verdient alle lof. En de redeneerlijn is alleszins redelijk. Hij is niet over één nacht ijs gegaan, heeft zich goed ingelezen en heeft aandacht besteed aan dit schrijven. Dat doet me goed. Niet alleen omdat allereerst de gewortelde kinderen en hun ouders dit verdienen, maar ook omdat ik zelf hiermee word gezien in mijn strijd voor een rechtvaardig en barmhartig beleid. Bontenbal toont zich hiermee betrokken bij de hele kwestie. En weet zich verantwoordelijk. Het houdt hem bezig. Die indruk krijg je. Menselijkerwijs kan hij goed meevoelen wat het voor de Babayants en voor alle andere gewortelden moet betekenen om hier in een, naar zijn oordeel, kansloze procedure vast te lopen.

Juist omdat Bontenbal bij lezing goed te volgen lijkt, nagenoeg alle relevante punten is ogenschouw neemt en hij zich als moreel leider gedraagt door vanuit de ethiek te durven redeneren, en vervolgens tóch bij een andere conclusie uitkomt dan ik graag zou zien, heb ik de brief meerdere keren willen herlezen. Ziet Bontenbal het

goed en heb ik het mis? Hadden de Babayants beter moeten weten en anders moeten handelen? Hebben ze het recht getart en hebben ze over de grenzen van de rechtsstaat heen hun heil gezocht in een kerk? Is het niet beter dat 'Den Haag' nu eens paal en perk stelt aan inkomende asielzoekers en principieel stelt dat ook gewortelde kinderen zonder formeel recht op verblijf, het land uitmoeten? Sta ik te pleiten voor de verkeerde zaak?

De brief zette me echt aan het denken. En deed me zelfs twijfelen. Hier spreekt een verantwoordelijk politicus, dacht ik, die over zijn standpunt goed heeft nagedacht. Mede daarom wilde ik bij de verschillende onderdelen van zijn redenering mijn eigen gedachten ordenen en er naast leggen. Hoe kijk ik zelf naar al die verschillende aspecten? Welke noemt hij eigenlijk precies? Welke posities kiest hij? Dat levert niet alleen voor mezelf een interessant beeld op maar mogelijk ook voor alle andere sympathisanten, geïnteresseerde volgers of criticasters van het kerkasiel. Misschien heeft Bontenbal er baat bij kennis te nemen van mijn overdenkingen. Want naarmate ik scherper naar de brief keek, groeide er meer kritiek dan ik aanvankelijk dacht te hebben. Dat kan door een zekere mate van vooringenomenheid komen, want helemaal neutraal kan ik niet naar het onderwerp kijken. Maar dat kan Bontenbal óók niet, moet ik concluderen na lezing van zijn brief.

Maar laat ik eerst het compliment toelichten. Bontenbal doet met zijn brief wat een goed politicus behoort te doen: met argumenten de standpunten onderbouwen. Daarmee legt hij verantwoording af én maakt zich tot potentieel doelwit van kritiek. Daar maak ik nu dankbaar gebruik van. Zo geeft hij invulling aan zijn eigen opdracht om het 'democratisch ethos' leidend te maken in denken en doen. Hij faciliteert het debat en redeneert op morele gronden of doet in elk geval een poging daartoe. Dát heeft deze tijd nodig, politici die willen normeren op basis van morele redeneringen. Bontenbal is één van de weinigen die zich inspant op deze manier politiek te bedrijven. Waarom publieke ambtsdragers - politici, bestuurders, ambtenaren - dit allemaal weer zouden moeten leren beheersen, heb ik in mijn laatste boek 'Erewoord' (ISVV, 2025) uitgelegd.

Omdat onze democratische rechtsstaat een op waarden en normen gebaseerd afsprakenstelsel is, moeten functionarissen die hiervoor werken in staat zijn hun besluiten en handelingen te baseren op de weging van waarden en op normatief gemotiveerde redeneringen. Daarbij gaat het niet om strikt persoonlijke normen en waarden maar juist om de collectieve versies van ethische uitgangspunten. Daar zijn onze samenleving, de overheid en de rechtsstaat op gebaseerd. Publieke functionarissen moeten dit pakket in hun vingers, hun nieren, hun genen hebben zitten. Dat ontstaat door opleiding en training, door dagelijks onderhoud in de praktijk en door frequent gebruik te maken van moreel beraden waarbij de geijkte dialoogtechnieken en morele methoden worden ingezet. Van publieke functionarissen moeten we professionaliteit verwachten, ook en juist als het gaat om moreel redeneren en ethisch verantwoorden. Het is de kern van hun werk, de beheersing ervan maakt hun tot vaklui. Dat kan overigens nooit zonder respect voor feiten en logica. Beweringen moeten juist zijn en de argumentatie moet op logische gronden standhouden.

Geen wiskunde maar beraad

Het door publieke functionarissen collectief ontwikkelde, waardevolle en normatieve pakket is niet te herleiden uit de regels alleen. Morele arbeid is geen wiskundige op- en aftelsom. Onderlinge deliberatie en moreel onderzoek zijn voorwaardelijk om te achterhalen wat bij bepaalde beleidslijnen, in uitvoeringskwesties of in specifieke gevallen, het juiste handelen moet zijn. Bij wetgeving en majeure besluiten doen we dat - als het goed is - in alle fasen van de democratische besluitvorming- en evaluatie. Bij minder zwaarwegende besluiten en processen behoren we dat te doen in interne en zorgvuldig uitgevoerde vormen van onderling beraad en onderzoek, tot in de haarvaten van onze instituties en ambtelijke organisaties. Zo krijgt goed bestuur vorm als een doorlopende activiteit: permanent wikken en wegen van waarden en normen, zeg ik de Raad van Openbaar Bestuur na ('Wegingskader Goed Openbaar Bestuur', 2024). En dat is dus veel meer dan, en per sé ongelijk aan: letterlijk doen wat in de regels is verwoord.

Ik denk dat ook Bontenbal dit wil, dat dit zijn lijn van denken is. Dat blijkt eigenlijk uit alles wat hij eerder heeft gezegd en nu ook in zijn brief aan de betrokkenen bij het Kerkasiel Kampen beschrijft. Maar willen blijkt hier ongelijk aan kunnen: hij wil het maar kan het - in dit geval - nog niet goed genoeg. Hij schiet naar mijn oordeel tekort in zijn redeneringen, gebruikt geen goede afwegingskaders, haalt mede daardoor zaken door elkaar en komt per saldo ook als politicus niet goed uit de verf. Jammer, want hij vertegenwoordigt potentieel het moreel leiderschap waar dit land zo'n behoefte aan heeft. Hij maakt nu, scherp gesteld, van zichzelf een karikatuur-functionaris die als het erop aankomt terugschrikt voor een eigen oordeel en zich daarom schikt in de lijn van redeneren die de instanties (IND, rechters, 'de politiek') al hebben uitgetekend.

Zich schikken in die lijn is natuurlijk ook een keus, en daar loopt hij ook niet voor weg, maar zijn hoofdargument is te zwak om er een sterke politicus in te herkennen: 'zo werkt het in een rechtsstaat en daar moet of wil ik me naar voegen'. Het belangrijkste bezwaar daartegen: de rechtsstaat werkt niet zelf, is van zichzelf dood. Ze werkt juist door ons, door actieve burgers, kiezers, door politici, door beslissers die zich een oordeel aanmeten en dat vergelijken met of afzetten tegen de (regels van de) rechtsstaat. Daarbij willen ze voortdurend teruggrijpen op waarden, principes en overtuigingen om hun eindoordeel te blijven iken aan de diepste waarden van hun levens- en/of geloofsvisie.

Nu wordt Bontenbal in de context van het Kerkasiel Kampen c.q. de positie van de gewortelde kinderen, precies in die actieve 'makers'-rol aangesproken. Hoe ziet je visie eruit, door welke waarden laat jij je leiden en hoe handel je als de zaak op spanning komt te staan? Naar mijn oordeel kan zijn reactie dan beter, en moet het ook beter: een politicus van zijn statuur moet moreel scherper aan de wind zeilen, niet door 'harder' of 'strenger' of juist 'ruimhartiger' of 'barmhartiger' te zijn, maar door preciezer en zorgvuldiger de morele redenering op te bouwen. Hij moeten laten zien dat hij de kunst van het moreel redeneren verstaat. Of erkennen

dat ook hij hier nog veel in te winnen heeft en dan had hij zijn brief beter vragenderwijs in plaats van stellend kunnen formuleren.

Mijn afdrank van de brief is dat de wetten en regels in zijn ogen belangrijker zijn dan het recht. En dat hij, geheel tegen mijn verwachting in, niet precies genoeg en inhoudelijk scherp redeneert. Hij wekt wel de suggestie maar maakt dat niet waar. Zou hij in ons Italiaanse dorp de orde hebben moeten handhaven, dan zouden de foutparkeerders allemaal zijn beboet. Regels gevolgd, feest kapot. Met dat beeld heb ik mijn grootste bezwaar tegen Bontenbals argumentatie geschetst. En daar voeg ik een ander bezwaar aan toe: hij denkt niet logisch en scherp genoeg.

Bontenbals 10-punten en mijn weerwoord

Ik zal Bontenbals keuzes in dit dossier presenteren aan de hand van zijn brief. Bewust laat ik uitspraken uit (recente) interviews achterwege, ervan uitgaande dat zijn eigen brief zijn eigen verhaal het beste vertelt, met alle nuances en argumenten erop en eraan. Bovendien spreekt hij mij (en vele anderen) rechtstreeks aan. Dan is een concreet antwoord ook wel 'zo netjes', om het op z'n Bontenbals uit te drukken. Eén punt komt niet uit de brief, maar uit zijn interview met het Nederlands Dagblad (6 juli 2026): zijn afwijzing van het kerkasiel als gerechtvaardigd middel (zie punt 4).

Dit zijn, in mijn woorden, dan Bontenbals belangrijkste tien gezichtspunten of standpunten. Ik heb daarbij overigens veel impliciete stellingen of gedachten moeten expliciteren om het duidelijk te maken wat Bontenbal blijkbaar vindt. Veel zit verborgen in zijn brief. Wat dat betreft kan de communicatieve kwaliteit van zo'n brief beter, tenzij sommige zaken bewust wat verhullend zijn opgeschreven. In morele arbeid moet alles echter zo helder mogelijk worden gezegd en begrepen. Daar heb ik dus moeite in gestoken. En bij elk van de tien Bontenbal-punten geef ik mijn weerwoord of tegenargumentatie, ook zo expliciet mogelijk.

1. Bontenbal vindt dat de familie Babayants de rechterlijke uitspraken had moeten opvolgen en het land al lang geleden - en zeker in 2024 na de laatste negatieve uitspraak - had moeten verlaten.

Weerwoord 1: Hij gaat te licht voorbij aan het feit dat deze familie, zoals gebruikelijk in het asielrecht, gewoon elke mogelijkheid heeft aangegrepen om alsnog een verblijfsstatus te verkrijgen. Wie zou dat niet doen? Kijk naar al die ('Nederlandse') ouders die zich niet neerleggen bij een, in hun ogen, 'verkeerd' schooladvies voor hun kinderen. En stel nou dat het niet gaat om een vervolgopleiding maar om het land waarin ze moeten leven. Welk van deze ouders zou dan 'braaf' handelen en zich gewoonweg neerleggen bij een 'verkeerd' landadvies? Misschien gaat de vergelijking mank, maar niet om invoelbaar te maken wat ouders doen als zij denken dat het oordeel van een 'instantie' of 'autoriteit' voor hun kinderen niet goed uitpakt.

De Babayants maken dus op invoelbare wijze gebruik van de mogelijkheden die de rechtsstaat biedt, ze gaan dus niet in tegen de rechtsstaat. Tenslotte hebben ze uit de finale uitspraak van de rechter in 2024 geconcludeerd, dat ze in de toenmalige

(juridische) context geen verblijfstatus zouden kunnen krijgen. Dat achtten zij schadelijk voor hun kinderen en wilden blijven. Zij vinden terugkeer naar Oezbekistan schadelijk voor hun kinderen die in Nederland zijn (geboren en/of zijn) opgegroeid. Dat had de overheid moeten erkennen, vinden zij.

Ze hebben besloten de rechtsstaat ook nog op een andere manier voor hun te laten werken: door middel van een kerkasiel. Dat wordt door velen niet zo gezien, maar is wel degelijk te begrijpen als middel dat is gegrondvest in onze rechtsstaat. De grondslag voor het kerkasiel is namelijk de grondwettelijk geborgde godsdienstvrijheid. De rechtsstaat heeft als een kerntaak haar inwoners tegen misplaatste overheidsbesluiten en schadelijk optreden te beschermen. Kerkasiel is zo gezien een rechtsstatelijk middel dat de Babayants gebruiken om schade bij hun kinderen te voorkomen.

In drie recente uitspraken van de Raad van State, de hoogste bestuursrechter, over andere verblijfskwesties van andere gezinnen, halen zij hun mentale en materiële gelijk. Zo gezien is dit kerkasiel ook voor de staat een zegen: het biedt de overheid de gelegenheid een eerdere fout te herstellen en het gezin Babayants de kans te geven in Nederland hun leven verder op te bouwen. Het is niet alleen menselijk gezien logisch dat de ouders deze route kiezen, het is ook een rechtsstatelijk te verantwoorden keus. In dit voorbeeld is het niet zo dat de Babayants botsen met de rechtsstaat, maar dat de rechtsstaat zelf een botsing huisvest van twee manieren van denken en opereren. Anderen noemen het een 'patstelling', zie bijvoorbeeld het betoog in het blad *Ars Aequi* in juni 2025 van prof. dr. C. van den Broeke, hoogleraar Rechtstheologie en Kerkrecht aan de Theologische Universiteit van Utrecht. In een democratische rechtsstaat is zo'n botsing of patstelling onderdeel van een maatschappelijk en politiek debat. In dat debat kan de ene partij zich niet als enige beroepen op de rechtsstaat, want de ander kan dat net zo goed.

Dit is ook waar het kerkasiel naar mijn oordeel primair voor is bedoeld: niet als protest tegen een overheidsbesluit maar als een surplace, een tussenruimte, om ook de overheid de gelegenheid te bieden op een verdiepende bezinning op de vraag op welke manier recht kan of moet worden gedaan aan de in kerkasiel verkerende personen. Dat er annex het kerkasiel van de familie Babayants ook een meer maatschappelijke en politieke strijd wordt gevoerd voor de hele groep van 420 gewortelde kinderen, is in feite een tweede spoor dat weliswaar wordt geïnspireerd door het Kerkasiel Kampen en de duizenden mensen die zich daarvoor inzetten maar er niet mee samenvalt.

Het is jammer dat Bontenbal de RvS-uitspraken in zijn brief laat liggen, terwijl deze op het moment van schrijven (6 juli) al vijf dagen beschikbaar waren. Het is hem in elk geval nog niet duidelijk, schrijft hij, wat de gevolgen van deze uitspraken zijn voor andere cases. Die ruimte voor reflectie moeten we hem gunnen, het kan bijdragen aan bijstellen van zijn standpunt. In juridische zin moet inderdaad nog blijken hoe de doorwerking van deze uitspraken zal zijn. Toch is het materieel voor mij wel duidelijk dat de rechten van het kind, conform het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, volgens de hoogste rechter meer gewicht moeten krijgen in IND-oordelen. In de betreffende cases had overigens de (lagere) rechter

juist wel goed gezien, volgens de Raad van State, dat de IND de belangen van het kind onvoldoende had gewogen en daarom werd het beroep van ouders, gebaseerd op dat belang, gehonoreerd.

Het is heel inzichtgevend dat de Raad van State stelt dat de minister (via de IND) het algemeen belang van een goed asielbeleid niet mag gebruiken om kinderrechten weg te strepen. En het is mooi om te zien dat de Raad van State heel concreet kijkt naar wat er gaande is in het leven van de (betreffende) kinderen, bijvoorbeeld door erop te wijzen hoezeer één van de kinderen actief meedoet met het lokale voetbal en daarmee iets zou kwijtraken bij uitzetting dat voor zijn kind-zijn heel belangrijk is. Elke situatie is anders, maar de vergelijking dringt zich op met Aram Babayants die volledig was opgenomen in het lokale voetbal elftal in Emmen, dat hem trouwens ook nog in Kampen tijdens het kerkasiel heeft bezocht. De concrete omstandigheden tellen hier zwaarder dan het algemeen beleidsbelang van een restrictief toelatingsbeleid.

Bontenbal hoeft dus niet te wachten op nieuwe gerechtelijke oordelen om tussentijds op eigen kracht te kunnen concluderen dat het zonneklaar is dat de minister c.q. de IND haar manier van kijken naar 'de belangen van het kind' waarschijnlijk moet bijstellen omdat het in de betreffende gevallen niet voldoet aan de hogere rechtsstandaard die de Raad van State blijkbaar hanteert op basis van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind. Of, nog wat praktischer: je kunt blijkbaar heel concreet kijken naar de mate waarin kinderen van asielzoekers zijn opgenomen in sociaal-culturele (Nederlandse) structuren en dan begrijpen dat hen hieruit losrukken niet alleen tegen hun direct belang ingaat, maar (mogelijk) een schending is van een fundamenteel kinderrecht om zich (sociaal en anderszins) te kunnen ontplooien. Dát moet iemand die de rechtsstatelijkheid van zijn standpunten belangrijk vindt, te denken geven. Mogelijk geeft de uitspraak van de Raad van State hem inderdaad te denken en zal hij zijn lijn van redeneren nog bijstellen.

Vooralsnog laat Bontenbal dergelijke zaken politiek (in zijn brief) buiten beschouwing. Hij redeneert dat hij - los van deze concrete casuïstiek - de gevolgen van een meer barmhartige opstelling naar de gewortelde kinderen niet kan accepteren omdat dat strijdig zou zijn met zijn beleidsopvattingen. Let op: hij gaat dus niet rechtstreeks in op precies dit knellende punt, namelijk de belangen en rechten van kinderen. Hij stelt dat die het afleggen tegen algemene principes (afspraken uit het verleden nakomen, barmhartigheid niet kunnen gebruiken, verantwoordelijk opvoedgedrag van ouders) en/of tegen het belang van een goed of geloofwaardig asielbeleid:

- hoe legt hij het uit tegenover de mensen die wel vertrokken zijn na een negatief rechterlijk oordeel?;
- het is ondermijnend voor de draagkracht voor het asielbeleid;
- terugsturen is het sluitstuk van effectief asielbeleid, niet terugsturen betekent (waarschijnlijk, in zijn denken) het beleid niet 'afmaken' of niet 'uitvoeren';
- hij is bang de schijn tegen te krijgen dat hij met een positief besluit ouders beloont die hun kinderen om strategische redenen hebben ingezet en zo alsnog een verblijf in Nederland afdwingen;

- hij wil niet terugkomen op een eerdere afspraak (om geen nieuw kinderpardon in te stellen).

Misschien heb ik nog een paar 'gevolgredeneringen' gemist die Bontenbal gebruikt als argumenten om tegen een verblijf van de gewortelde kinderen te zijn, maar met deze lijn van redeneren mist Bontenbal het hele punt waar het werkelijk om draait. De Raad van State zegt ook met zoveel woorden dat al dergelijke argumenten (in de drie cases) niet zoveel gewicht moeten krijgen als belangen en rechten van kinderen, zelfs als die belangen zijn gegroeid tijdens een onzekere toekomst en een onrechtmatig verblijf in Nederland dat mede door het handelen van de ouders is ontstaan, maar óók door niet-effectief uitzetbeleid van de overheid. Het algemeen belang van een werkend of effectief asielbeleid en principes als afspraak-is-afpraak wegen daar niet tegenop.

Kinderen hebben niets te maken, in mijn woorden, met politieke redeneringen, persoonlijke moeites, beleidsopvattingen. Het draait gewoon om dingen die bepalen welk leven kinderen leiden, concreet, en hoe hun ontwikkeling eruit ziet. En precies die concrete dingen worden geraakt met ontworteling door uitzetting. Politiek strategische overwegingen doen er dan niet toe. Kinderen hebben daar niks aan. En dát inzicht moet, ook bij Bontenbal, nog indalen, concludeer ik uit de RvS-uitspraken van 1 juli jl.

Precies hiervoor zou Bontenbal zich hard kunnen gaan maken, als politicus, op morele gronden, zonder de juridische aspecten te veronachtzamen of rechtelijke uitspraken te dwarsbomen en erin te interveniëren. Hij kan met inhoudelijke en concrete argumenten (zie voetbal) uitleggen wat geworteld zijn betekent, waarom het volgens hem schadelijk voor kinderen is als dat wordt doorbroken en waarom dit volgens hem indruist tegen fundamentele rechten van kinderen om in veiligheid en vrijheid te kunnen opgroeien vanuit een sociaal-culturele structuur waarin zij zich hebben kunnen wortelen. Waarom hij daar vooralsnog niet voor kiest, onderbouwt hij slecht, zoals uit de volgende punten zal blijken.

2. Bontenbal vindt ook dat de ouders van deze kinderen, door hier te blijven zonder uitzicht op een kansrijke procedure, niet in het belang van hun kinderen hebben gehandeld: teruggaan naar Oezbekistan zou wel in hun belang zijn geweest.

Weerwoord 2: Dit is eigenlijk een raar standpunt: waar is dit oordeel op gebaseerd? Dat wordt niet echt duidelijk. Het lijkt erop dat Bontenbal hier 'blind' het oordeel van de IND volgt, en het genoeg vindt dat de instanties wel degelijk naar het belang van de kinderen hebben gekeken. Dit is geen kleine vergissing of een onachtzaamheid in Bontenbals redenering, want hij komt er in zijn brief nog uitgebreid op terug. Hij redeneert consequent dat hier blijven niet in het belang van de kinderen is (geweest), en dat de ouders die na een negatieve rechtelijke uitspraak wel zijn weggegaan wel 'verantwoordelijk' hebben gehandeld. Dit onderbouwt hij niet.

Bovendien is dit standpunt politiek gezien vreemd. Het CDA heeft school gemaakt met het principe, en blijft er principieel op hameren, dat ouders niet alleen verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van hun kinderen, maar hier ook zoveel

mogelijk ruimte voor moeten krijgen. Dat is ideologisch en rechtsstatelijk verweven met het recht op godsdienstvrijheid, -opvoeding en -onderwijs. Het is voor de Babayants niet zo moeilijk om te beredeneren, dat de ruimte om de kinderen naar eigen goeddunken op te voeden, in hun geval heeft geleid tot het besluit te schuilen in een Nederlandse kerk. Zij gebruiken de godsdienstvrijheid en het recht op een eigen invulling van het ouderlijk gezag om voor hun kinderen te doen wat zij het beste achten; alles op alles zetten om hier te kunnen blijven. Bontenbal heeft ook vanuit de eigen CDA-ideologie eigenlijk niet de ruimte zich een oordeel aan te meten over de opvoedkundige keus van de ouders Babayants. Oordeelt hij toch, dan zal hij dat goed moeten onderbouwen. Maar dat ontbreekt.

3. *Hij constateert dat de lengte van de procedure in hun geval niet is veroorzaakt door de IND en de rechter, maar door de ouders zelf, door elke bezwaar- en beroepsmogelijkheid te gebruiken of te proberen.*

Weerwoord 3: Ja, de ouders hebben alle mogelijkheden gebruikt die zij hadden om het voor hun kinderen zo goed mogelijk te regelen. Ze hebben alles op alles gezet om hier te blijven. Toen zij in kerkasiel gingen, waren ze elf jaar hier. Het gebruik van de mogelijkheden van de reguliere procedures, plus de (al dan niet beperkte) beroepstermijnen en wachttijden bij de IND en de rechtelijke macht, zijn de verklaring voor het langjarig verblijf in Nederland zonder verblijfsrecht.

Bontenbal erkent gelukkig dat de overheid hier ook steken heeft laten vallen en niet heeft gezorgd voor kortere beslistermijnen en een sneller definitief oordeel. Daar worden en zijn de procedures inmiddels op aangepast. De simpele erkenning dat de overheid hierin tekort heeft gesloten is dan echter niet voldoende. De praktische consequentie ervan is immers dat er 420 kinderen zijn die met gebruikmaking van legitieme rechtsmiddelen in Nederland geworteld zijn geraakt. Met 'sorry, dat had niet moeten gebeuren' is a) het probleem niet verdwenen en b) zijn de belangen van de kinderen niet weggepoetst. Ze zijn er, hun ontwikkeling is verstoord, hun fundamentele kinderrechten zijn geschonden, hun toekomst staat op het spel. Dáár draagt de Nederlandse overheid verantwoordelijkheid voor. Ja, ook de ouders, maar zeker óók de overheid. Bontenbal doet met die overheidsverantwoordelijkheid voor het feitelijke, actuele bestaan van deze kinderen in Nederland niets. In tegendeel: hij maakt in dit verband ouders verdacht, zoals ik zal laten zien bij punt 8.

4. *Hij vindt dat gebruikmaken van de mogelijkheid van kerkasiel ingaat tegen de rechtsstaat.*

Weerwoord 4: De rechtsstaat respecteren betekent gebruik maken van de rechten en plichten die de rechtsstaat biedt. Dat doen de ouders en hebben zij gedaan door elke procedurele mogelijkheid te benutten. Dat is niet alleen hun goed recht, het is tegenover hun kinderen wellicht ook hun plicht. Zij hebben die lijn doorgetrokken door gebruik te maken van de mogelijkheid van kerkasiel. In weerwoord I heb ik laten zien dat zij zich niet verzetten tegen de rechtsstaat maar dat er binnen de

rechtsstaat conflicterende posities mogelijk zijn. Kerkasiel is een geëigend middel om de overheid de kans te geven zich op haar positie te bezinnen. Ik laat hier de kerkrechtelijke discussie over de vraag of de eredienst hiervoor ingezet 'mag' worden, buiten beschouwing.

5. *Hij vindt dat de IND de belangen van de kinderen Babayants voldoende heeft meegewogen, omdat de rechter daar naar heeft gekeken en dit heeft geconcludeerd.*

Weerwoord 5: In weerwoord I heb ik laten zien waarom dit een leeg argument is, zonder inhoud met slechts een procedurele verwijzing dat het onderwerp door IND en rechter is bekeken. Het is belangrijk dat politici niet blind varen op dergelijke oordelen. Dat is namelijk ook precies wat is misgegaan in het toeslagenschandaal. Zo had de Maatschappelijke Adviesraad van de IND mij in mijn functie als directeur 'Dialoog & ethiek' in 2022 gevraagd een gesprek te begeleiden tussen IND-bestuurders en externe experts, waaronder rechters en rechtsfilosofen. In dat gesprek ontstond de redenering die ook Bontenbal volgt: rechters hebben de wet gevolgd en toegepast en dat is ook precies wat we van ze moeten verwachten, en daarmee is de kous af. En toen riep een van de deskundigen verbolgen uit: 'Maar het punt is nu juist dat de toeslagenwet verkeerd was.' Om even later te concluderen: 'Rechters hebben de wet gevolgd, maar ze hadden recht moeten spreken'. Dat hebben de rechterlijke macht en de Raad van State in hun evaluaties van hun rol in het toeslagenschandaal overigens ook zelf geconcludeerd. Burgers en politici moeten waakzaam blijven en ook altijd logisch en met een scherp moreel vizier blijven nadenken.

Dat lijkt ook hier van toepassing. En meer in het bijzonder vanwege de rechten van het kind. Die zijn in Nederland in het asielrecht niet verankerd waardoor rechters er moeilijk naar kunnen verwijzen in hun oordeelsvorming. Dus juridisch is dat ingewikkeld of soms onmogelijk, maar politiek gezien hoeft dat helemaal niet zo te zijn. De Raad van State heeft al laten zien hoe dit internationale rechtenkader relevant is en kan meedoen. Bontenbal kan dus de positie kiezen dat IND en rechters binnen de bestaande kaders (waarschijnlijk) netjes hebben geoordeeld, maar dat vanuit politiek perspectief de rechten van het kind ondergesneeuwd zijn geraakt of onvoldoende zijn meegewogen. Dat zou de opmaat moeten zijn naar nieuwe of verbeterde wetgeving, waar overigens ook vanuit het Kerkasiel Kampen stevast voor wordt gepleit.

Kathleen Ferier, voormalig CDA-kamerlid en in Nederland voorzitter van de Nederlandse UNESCO Commissie, zet zich al jaren in voor mensenrechten. Zij was tijdens een viering in Kampen een gepassioneerd spreker en maakte ook precies dit punt: politici die menen dat ze hun oordeel moeten baseren op bestaande wetgeving of willen vasthouden aan het idee dat er nooit meer een generaal kinderpardon behoort te komen, hebben stevast een blinde vlek voor een fundamenteel principe, de rechten van het kind. Dat zijn fundamentele mensenrechten en die ontstijgen nationale belangen of wettelijke stelsels. Nederland heeft zich als volwaardig VN-lid gecommitteerd aan het respecteren en naleven van ook deze kinderrechten maar verzaakt dat in het asielrecht te verankeren.

Bontenbal laat deze hele discussie liggen en verengt het in zijn brief tot de stelling 'dat de belangen van de kinderen' wel zijn meegewogen door IND en/of rechter. Maar belangen en rechten van kinderen kunnen niet zo makkelijk worden gerelativeerd, I. I ook al dacht of denkt de minister vanuit de logica van het eigen Asiel en Migratiebeleid een sterke zaak te hebben. Lees de uitspraken van de Raad van State er maar op na.

6. Hij vindt dat alle 420 gewortelde kinderen, die vijf jaar of langer in Nederland wonen in afwachting van een rechterlijk uitspraak over hun verblijfsstatus, niet voor een generaal pardon in aanmerking komen, omdat in 2019 door 'de politiek' is bepaald dat er nooit meer een generaal kinderpardon zal komen.

Weerwoord 6: Dat bij het laatste generaal kinderpardon is afgesproken dat er geen nieuw pardon meer zal komen, is politiek gezien een gewichtig feit. Daar kun je niet licht overheen stappen. Nu wordt er door de actievoerende groep rondom de gewortelde kinderen niet gepleit voor een nieuw kinderpardon, dus daarmee is dit punt in Bontenbals brief minder relevant. Maar hij wordt natuurlijk wel voortdurend geconfronteerd met de vraag waarom er nu voor de 420 gewortelde kinderen geen pardon kan komen. Daarom reageert hij daar terecht op. Ik vind het zelf ook een belangrijke kwestie.

Maar in zijn reactie gebruikt hij de politieke afspraak uit 2019 op z'n smalst en geïsoleerd. Het besluit om nooit meer een kinderpardon in te stellen ging gepaard met de afspraak dat het onmogelijk gemaakt zou worden dat kinderen hier langer dan vijf jaar zonder verblijfsstatus zouden kunnen wortelen. Die afspraak heeft de politiek niet waargemaakt. Nu zit diezelfde politiek met de gebakken peren, zou je kunnen zeggen: ze zijn zelf verantwoordelijk voor de huidige situatie. Die problemen moet je dan niet afwentelen op een groep kinderen. Zoals Bontenbal met veel nadruk in zijn brief wijst op de verantwoordelijkheid van de ouders, zo zou hij met evenveel nadruk moeten wijzen op de verantwoordelijkheid van de staat. In weerwoord 3 heb ik al uitgelegd dat verantwoordelijkheid nemen betekent dat je de consequenties van je eigen daden erkent, op je conto zet en aanpakt. Bijvoorbeeld door te beslissen dat deze kinderen niet de dupe mogen worden van overheidsfalen en dat daarom deze kinderen alsnog een verblijfsstatus dienen te krijgen. Als politiek draait om moeilijke keuzes, dan is deze vrij simpel. Hij wordt pas moeilijk als je de eigen tekortschietende rol wel erkent maar niet in het voordeel van de kinderen laat doorwerken.

7. Hij vindt dat in een goed asielbeleid grenzen gesteld moeten worden en vindt dat die grens hier ligt en dat daarom deze gewortelde kinderen (en hun ouders) uitgesloten moeten zijn van rechtmatig verblijf in Nederland.

Weerwoord 7: Dat goed asielbeleid, net als ander beleid overigens, grenzen nodig heeft, lijkt me evident. Dat is dus ook een goed punt om mee te nemen in dit debat. De vraag is natuurlijk waarom de grens dan hier ligt en niet elders? Of scherper:

welke grens stelt Bontenbal hier eigenlijk en op welke gronden? Waarschijnlijk bedoelt hij: de grens ligt bij iedereen die volgens de IND c.q. de rechter mag blijven.

Zijn grensvisie lijkt weliswaar een logische en redelijke grens, maar er doemen toch een paar vervelende bezwaren op.

Ten eerste stelt hij daarmee de politiek en zichzelf buiten het speelveld. Hij lijkt hier zichzelf opnieuw buiten het inhoudelijke debat te plaatsen. Eigenlijk zegt hij: ik volg de grens die zij trekken. Dat is inderdaad belangrijk bij individuele cases, maar op enige afstand daarvan heeft een politicus het recht over het patroon ervan een oordeel te vellen en er politieke (bijvoorbeeld wetgevende) consequenties aan te verbinden.

Het tweede bezwaar is fundamenteeler: waarom legt hij de grens niet in het internationaal recht, het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind? Hij zou dan kunnen zeggen dat hij ervan uitgaat dat IND en rechters die verdragen netjes respecteren en dat hij daarom in principe hun oordelen zal volgen, maar als voorbehoud kan hij uitspreken dat als zij naar zijn oordeel dit internationale recht onvoldoende meenemen in hun oordelen, hij dit zal corrigeren. Niet door bijvoorbeeld individuele uitspraken te willen overrulen, maar door de Nederlandse wetgeving er dan op aan te willen scherpen. Dat is overigens ook echt nodig, omdat in het asielrecht de Kinderrechten niet zijn verankerd. Dat is nu in het geval van de gewortelde kinderen ook precies het probleem.

Het derde bezwaar is dat elke grens generiek goed kan zijn maar in individuele of uitzonderlijke situaties verkeerd en slecht en onbedoeld kan uitpakken. Dan is het juist de rechtvaardige overheid die dan zichzelf moet corrigeren en daden van behoorlijk bestuur moet stellen. Altijd is het van belang dat de overheid oog houdt voor groepen of individuen die door beleid of uitvoeringsmaatregelen zodanig worden benadeeld dat zij ontzien of gecompenseerd moeten worden. Dat lijkt in het geval van de gewortelde kinderen aan de orde. Zij vallen buiten het (staand en nieuw) beleid en met dat beleid is dan op zichzelf niks mis maar deze specifiek benadeelde groep moet vanuit beginselen van behoorlijk bestuur dan in alle redelijkheid tegemoet gekomen worden.

Het vierde bezwaar betreft de andere kant van de grens die Bontenbal blijkbaar wil trekken. Vindt hij namelijk ook dat de IND dan niet meer in (hoger) beroep moet gaan als de rechter een negatief oordeel van de IND verwerpt? Als ik goed ben geïnformeerd gaat de IND in 25% van de gevallen dat zij bij de rechter bakzeil haalt, in hoger beroep. Valt dit ook buiten de grens die Bontenbal wil trekken? Of is hij als grensrechter partijdig en mag de ene partij wel in beroep en de ander niet?

Bontenbal ontleemt zich als politicus dus allerlei mogelijkheden om indien nodig tot beter en rechtvaardig bestuur te komen door simpelweg te stellen 'dat er grenzen gesteld moeten worden'. Voor zover grenzen nodig zijn is het juist de kunst van goed bestuur om de belangen van grensgevallen en van buiten-de-boot-vallers goed te wegen. Bovendien kan hij toch ook eenvoudigweg zelf concluderen dat de grenzen

die nodig zijn, reeds zijn getrokken in het nieuwe asielbeleid en dat daarmee ruimte is gemaakt (draagkracht, asielcapaciteit, politieke steun) voor coulant maatwerk bij afwijkende situaties, zeker als die door toedoen van de overheid zelf zijn ontstaan?

8. *Hij denkt ook dat de maatschappelijke draagkracht niet sterk genoeg is om deze 420 kinderen (en hun ouders) alsnog recht op verblijf te geven.*

Weerwoord 8: Hier trapt Bontenbal in de rechts-populistische fabeltjesfuij. Ofwel hij weet dat en doet hier dan aan slechte politiek door zijn ware motieven te verbergen. Ofwel hij weet dat niet en moet dan verlost worden uit de fuij die voor grote groepen kiezers is neergezet en hen gevangenhoudt in een valse voorstelling van zaken.

Draagkracht (voor asielbeleid) is geen weersomstandigheid die zich door politici op een afstand kan laten meten als een onbeïnvloedbaar meteorologisch verschijnsel. De draagkracht van de samenleving is de resultante van verschillende factoren, en de opstelling van politici is er daar één van. Zeker van opinieleiders als Bontenbal zelf. Dus door en met elke keus die Bontenbal maakt, uitdraagt en in brieven behandelt, neemt de draagkracht voor het één of het ander toe of af. Hij is een politiek leider en kan zijn invloed op de draagkracht 'aanwenden' om verblijf van gewortelde kinderen beter mogelijk te maken. Zodra hij stevig uitlegt waarom ze naar zijn oordeel moeten blijven, neemt de draagkracht toe. Maar zolang hij (krakkemikkig) beargumenteert dat de gewortelde kinderen wegmoeten, is er minder draagkracht voor hun verblijf hier. De kwestie bij draagkracht is dus veeleer: voor welk doel wendt hij zijn invloed aan? Maar op die manier zet Bontenbal zijn brief niet in.

Door te doen alsof je met draagkracht als externe kracht rekening moet houden en te verdonkeremen dat zijn eigen opstelling van grote invloed is op de draagkracht bij bijvoorbeeld een positief besluit over gewortelde kinderen, duikt hij weg voor zijn eigen verantwoordelijkheid. Hij maakt zich er minder op aanspreekbaar. Als hij stelt dat hij met draagkracht rekening moet houden, geeft hij in feite uitdrukking aan de angst voor verlies van centrum- en normaal-rechtse stemmen aan radicaal-rechts door de overdreven retoriek dat het land te vol is en de mensen het niet meer aankunnen. Dat is, nogmaals, geen objectief vast te stellen meteorologisch fenomeen maar het resultaat van precies het type politiek dat Bontenbal in zijn brief, zij het verhult, bedrijft.

Dat hij rekening houdt met wat 'de' samenleving aankan is overigens terecht. Laat dat duidelijk zijn. Maar zijn inschatting in welke mate de samenleving iets aankan zou dan - opnieuw - met een heldere onderbouwing op papier gezet moeten worden die dan logischerwijs uitkomt bij één van de drie opties die iemand in zijn positie en van zijn statuut heeft: a) met welk besluit en welke opstelling (van mijzelf) wordt de beschikbare draagkracht aangesproken of gebruikt, b) met welk besluit en welke opstelling (van mijzelf) haal ik de draagkracht onderuit of verzwak ik die, en c) met welk besluit en welke opstelling (van mijzelf) versterk ik de draagkracht? En welke optie is dan in dit geval het beste, en waarom? Bontenbal is dus niet scherp in zijn analyse en standpuntbepaling. Bovendien formuleert hij niet expliciet welke

‘draagkracht’ hij bedoelt. Bij eerste lezing denk je ongeveer te begrijpen wat hij bedoelt, maar bij herlezing en verdere overdenking schiet zijn brief op dit punt ernstig tekort. Overigens geldt dat voor veel ‘draagvlak-’ en ‘draagkracht-’redeneringen die in het asieldebat uit de losse pols worden ingebracht.

Dat de formuleringen op dit punt rommelig zijn geeft nu precies voeding aan de algemene stemming ‘dat het inderdaad ook wel een tandje minder kan’ (wat dan?) en ‘dat we toch ook niet iedereen kunnen toelaten’ (wie zou dat dan willen?) en dat er ‘grenzen gesteld moeten worden’ (aan wat dan eigenlijk?) en ‘dat de mensen in het land al jaren roepen om een stevige asielpolitiek’ (wat wordt dan eigenlijk bedoeld?). Feit en fictie, beeldvorming en angstdenken: het loopt juist in dit debat allemaal door elkaar heen en dat maakt een ‘oplossing’ of een aanpak moeilijker dan nodig. Politici die in hun eigen formulering niet precies zijn en schetsmatig redeneren, geven voeding aan de fabeltjesfuik-politiek uit extreme en radicaal-rechtse hoek. Bontenbal zal zichzelf in deze omschrijving niet (willen) herkennen, maar jammer genoeg is hij niet vrij van deze verdenking. Neem bijvoorbeeld deze zin uit zijn brief:

‘Het zou een slechte prikkel zijn in het systeem om “onder het mom van: belang van het kind” iedereen in Nederland te houden.’

Let op de woorden ‘onder het mom van’. Die formulering gebruik je als je vindt dat iets een verzonnen dekmantel is voor iets anders. Die verzonnen dekmantel zou dan zijn: het belang van het kind. Twee opmerkingen. Eén: dat is geen verzonnen dekmantel maar een reëel perspectief dat door een rechtvaardige overheid in ogenschouw genomen moet worden. Doet de minister dat niet en komt hij bij de (hogere) rechter, dan ligt correctie voor de hand, is gebleken. Twee: ‘het belang’ van het kind is eigenlijk te zwak uitgedrukt omdat het gaat om fundamentele ‘kinderrechten’ en die hebben een zwaarder soortgelijk gewicht.

Let verder op de formulering “iedereen in Nederland te houden”. Dat is gewoon ophitsing en inspelen op de angstgevoelens dat het land zou worden overstroomd door vreemdelingen omdat ‘iedereen zo maar kan binnenkomen’. In de retoriek wordt dit de hyperbool genoemd: de overdrijving. Het is suggereren alsof het bedoeling is dat de mensen rondom het kerkasiel ‘iedereen die hier asiel vraagt in Nederland willen houden’. Dat is onzin. Het pleidooi voor gewortelde kinderen gaat om een hele specifieke groep, met naam en toenaam bekende kinderen, ongeveer 420 in getal, die aan specifieke criteria voldoen.

Het is dus onheus om in één zin ‘onder het mom van’ en ‘iedereen’ te gebruiken, omdat dit kwalijke suggesties wekt en geen juiste weergave is van de feiten. Dergelijk manipulatief taalgebruik ondermijnt het vermogen van de samenleving om mensen op te vangen die in hun eigen land niet veilig zijn. Dit zogeheten ‘draagkracht’-punt zal ik zodadelijk nog specifiek bespreken. Met deze besproken zin als voorbeeld is wel duidelijk, vind ik, dat Bontenbal zelf op deze manier geen bijdrage levert aan de vergroting van de draagkracht, er ook niet neutraal naar kijkt, maar zelf meedoet in de slijtage. Gek genoeg dacht ik bij eerste lezing dat hij het draagkracht-argument terecht in stelling had gebracht, maar hij maakt er in de uitwerking een rommeltje van. En eerlijk gezegd lijkt hij hiermee door

de mand te vallen, om misschien wel te zijn ontmaskerd: waar blijft zijn inzet voor een rechtvaardig en/of barmhartig asielbeleid als je zo sjoemelt in taalgebruik en redeneringen en daarmee zelf de draagkracht helpt verkrummen op zo'n kwetsbaar en belangrijk (christen-democratisch) onderwerp?

Wat verder impliciet of rommelig blijft in zijn draagkracht-formulering zal ik nu proberen te expliciteren.

Bontenbal lijkt te bedoelen dat met het toelaten van de 420 gewortelde kinderen, de steun voor opvang van asielzoekers afneemt. Zijn verborgen redenering zou hier kunnen zijn: door streng te zijn voor de ene groep die geen status verdient en daarom het land moet verlaten (gewortelde maar uitgeprocedeerde asielkinderen en hun ouders), 'mogen' of 'kunnen' we wat toleranter zijn voor de andere groep en kunnen we vluchtelingen die (via een procedure wel) een status verdienen hier beter opvangen met meer maatschappelijke support. Dat is waarschijnlijk de 'draagkracht'-redenering die hij volgt.

Maar let op: dit draait dan om draagkracht vanuit een negatief oordeel over de opvang van asielzoekers. Het kan niet om praktische draagkracht gaan want daar zijn de aantallen simpelweg te klein voor. Het gaat vooral om de beeldvorming, om het publieke debat, om de stemming in het land. Als je grondhouding positief is en vindt dat Nederland voor asielzoekers een veilig thuis moet bieden, dan werkt het draagkrachtargument precies andersom: je ondermijnt de draagkracht onder het beleid als je zo'n kwetsbare groep gewortelde kinderen, die bovendien qua aantal zo klein is, ondanks de mogelijkheid ze hier een toekomst te bieden, toch 'uitzet'. Zo verlies je onder een tolerante achterban immers draagkracht voor een streng asielbeleid omdat in hun ogen de 'uitruil' van 'strengheid tegen vreemdelingen' tegenover 'gastvrijheid voor kwetsbare asielzoekers' hier faliekant blijkt te mislukken. We mogen verwachten dat dit ook ten koste gaat van draagvlak voor streng asielbeleid in de eigen CDA-kring. Dit omkeereffect van draagkrachtverlies moet in dit verband niet onderschat worden. Ga maar na.

Rondom het Kerkasiel Kampen zijn inmiddels zo'n drieduizend vrijwilligers actief. Een nog grotere groep genereerde 120.000 handtekeningen en bracht die in juni naar de asiel-woordvoerders van de Tweede kamer-fracties. Het CDA lijkt een blinde vlek te hebben voor de betekenis hiervan voor de draagkracht van een positief besluit over gewortelde kinderen. Niemand van de Tweede kamerfractie was er bij om de postzakken in ontvangst te nemen, 'omdat de fractievergadering langer duurde dan verwacht', is Bontenbals verklaring in de krant. Dat is geen sterk excuus. Het gewicht van het onderwerp, de maatschappelijke kracht achter de actie, de druk vanuit zijn eigen achterban, de support die de Raad van Kerken en de Katholieke Kerkprovincie aan het kerkasiel geven, de massaliteit van de brievenactie nadat eerder al bijna 800 kerkklokken in heel Nederland de noodklok hadden geluid, maken dat de actie de fractie niet kan zijn ontgaan en dat het besef er geweest moet zijn - zo niet bij Bontenbal zelf dan bij zijn asielwoordvoerder - dat deze expressie van steun uniek is en dat daarom de ontvangst van de postzakken bovenaan de prioriteitenlijst van de CDA-fractie had moeten staan. Het lijkt een detail maar is dat echt niet als Bontenbal het draagkracht-argument inderdaad relevant vindt. Dan

incasseer je deze maatschappelijke support maar al te graag, niet om het met de inhoud per se eens te zijn maar om te erkennen hoe relevant dit is voor de draagkracht in Nederland voor een evenwichtig, 'streng maar rechtvaardig' asielbeleid. Bontenbal heeft erkend dat dit anders had gemoeten, dat moeten we er bij zeggen, maar het is nog geen afdoende verklaring voor hun afwezigheid op deze zo symbolische actiedag in Den Haag.

Bovendien is de redenering dus ook heel gemakkelijk andersom te maken: omdat een strenger asielbeleid inmiddels van kracht is, kunnen we het ons nu wel (en in 2019 nog niet) permitteren de beperkte groep van 420 gewortelde kinderen op te vangen. Dus: we hebben de draagkracht van de samenleving versterkt door middel van strenger asielbeleid en dat speelt draagvermogen vrij om deze groep (die qua aantal te verwaarlozen is) barmhartig op te vangen. Als Bontenbal wil redeneren dat met een strenger asielbeleid er meer draagkracht blijft voor opvang van mensen die het echt nodig hebben, dan is opvang van gewortelde kinderen daar heel gemakkelijk onder te scharen en sterker: het kan een welkom voorbeeld zijn dat, met veel maatschappelijke support, ons land nu wel in staat is deze kinderen hier hun leven te laten opbouwen. Dat is een begin van een steekhoudende en krachtige draagkracht-redenering. Waarom weegt hij deze optie niet mee? Waarom spreekt hij wel de waardering uit voor de maatschappelijke barmhartigheid die uit Kerkasiel Kampen en de acties er blijkt te zijn, maar oogst hij de meerwaarde ervan niet in zijn draagkracht-argumentatie?

Dat dit nu ontbreekt is echt een omissie, omdat zijn politieke erfenis in dit dossier staat of valt met een sluitend betoog over enerzijds strenger beleid en anderzijds gastvrijheid voor wie er 'echt' recht op heeft. Als gesteld bij weerwoord 5: de gewortelde kinderen zijn bij uitstek mensen die buiten hun schuld om in deze benarde situatie zijn beland en daarom aanspraak maken op de zorg door een barmhartige overheid. Waarom past dit niet in Bontenbals visie op een rechtvaardige (en barmhartige) overheid? Dat legt hij niet goed uit.

Wat hij wél doet in dit verband is ethisch echt niet fraai. Direct na de zin over 'het mom van' en 'iedereen', schrijft Bontenbal:

'Het is een prikkel die ouders beloont voor gedrag dat niet in het belang van kinderen is.'

Toe maar! Eerst maakt hij het 'belang van het kind' verdacht om vervolgens de ouders te verdenken van gedrag (i.c. doorprocedures terwijl het kansloos lijkt) dat tegen het kindbelang in zou gaan. Die verdenking is echt onheus omdat het moreel ondoenlijk is als vertrekpunt te nemen dat ouders willens en wetens tegen de belangen van kinderen in zullen handelen. In juridische procedures wordt het gedrag van ouders weliswaar aan de kinderen toegeschreven en dat kan alleen worden losgelaten bij hoge uitzonderingen. Maar dat is nog iets anders dan suggereren dat ouders hun kinderen 'misbruiken' om hier zelf te kunnen blijven. Dat ook hun eigen ouderbelang kan samenvallen met het belang van hun kind om hier te blijven, is in die zin niet relevant en maakt hun niet op voorhand verdacht. Je moet voor het eigen oordeel primair blijven focussen op de belangen van de kinderen, zoals de Raad van

State zo duidelijk laat zien. En voor zover er sprake zou zijn van (perverse) prikkels zou Bontenbal toch vooral moeten uitspreken dat die door de nieuwe asielwetten verleden tijd zijn (volgens zijn eigen logica) en dat een coulante houding naar deze specifieke groep gewortelde kinderen dat niet verandert of ondermijnt. Het doet er dus gewoonweg niet toe. Door het punt wel op te voeren voedt hij andermaal het valse discours over de vermeende verkeerde motieven van mensen op de vlucht. Daar zou hij zich als CDA'er verre van moeten houden.

9. *Hij kan het moeilijk of helemaal niet uitleggen aan ouders die na een rechtelijke uitspraak wel zijn weggegaan uit Nederland, dat de ouders die hier tegen de rechtelijke uitspraak in wel zijn gebleven, al dan niet doorprocederend of in kerkasiel gegaan, nu wel zouden mogen blijven. 'Wat zeg je tegen deze ouders?'*

Weerwoord 9: Dit is geen inhoudelijk argument maar een retorische stijlfiguur, namelijk de 'uitroep' doen: 'Hoe leg ik het uit?' Hij bedoelt: het is niet uit te leggen. Maar die stelling of uitroep onderbouwt hij verder niet. Dat zou ook moeilijk zijn, want zijn uitroep is (inhoudelijk) onjuist. Het is namelijk prima uit te leggen mits je ervoor kiest dat te willen doen. De uitleg is tamelijk simpel. Ik zal het voordoen:

"Toen u besloot Nederland te verlaten had u een goede reden dat te doen, want een goede toekomst voor u en voor die van uw kinderen was in Nederland uitgesloten. Dat dacht u toen en wij waren dat met u eens. Mijn partij was daar uitgesproken en glashelder over: u en uw kinderen moesten inderdaad het land verlaten na het oordeel van IND en/of rechter. Inmiddels zijn we tot een ander inzicht gekomen, althans voor de kinderen die om wat voor reden dan ook hier langer dan 5 jaar wonen. We hebben destijds niet goed genoeg naar de rechten van uw kinderen gekeken, dat doen we nu beter. Daar hadden we een blinde vlek. Nu zien we dat we de rechten van kinderen zwaarder moeten wegen. Wij vinden het belangrijker dit nieuwe en verbeterde inzicht toe te passen op alle kinderen die hier nu zijn, dan dat we proberen een oude gedragslijn vol te houden tegen beter weten in, hoe moeilijk we deze boodschap voor u ook vinden. Dat u onze uitleg misschien niet accepteert vinden we jammer maar minder 'schadelijk' dan de schade die de gewortelde kinderen oplopen als we ze nu wegsturen. Hopelijk heeft u daar begrip voor."

Dus ja hoor: het is uitlegbaar en zo kun je dat doen. Maar dan moet je dus wel kiezen voor een besluit ten faveure van de gewortelde kinderen en daar ook de juiste argumentatie bij ontwikkelen. Nu laat Bontenbal de goede argumenten achterwege en zegt dan dat een ander standpunt niet uitlegbaar is. Zwak. Dat kan hij beter.

Trouwens: de redenering die Bontenbal hier lijkt te volgen, is inhoudelijk gezien bizar. Want stel dat je vindt dat de gewortelde kinderen nu eigenlijk wel recht hebben op een verblijfstatus maar dat niet moeten krijgen omdat dit afwijkt van je eerdere standpunt, dan zou je het gewicht van standpunt-behoud zwaarder laten wegen dan het gewicht van een goed leven voor deze kinderen. Dat is dan domheid

en een voorbeeld van slecht bestuur. Goed bestuur wil leren van fouten en het in nieuwe gevallen beter doen. Dat is altijd uitlegbaar. In dit geval dus ook. Bontenbal maakt zich hier met een Jantje van Leien van af.

En nog eens wat: hoe leg je aan ouders van gewortelde kinderen uit dat het 'hier' voor hun kids echt slechter is dan 'daar'? Dat is immers wat Bontenbal steevast beweert. Maar daar geeft hij nog geen begin van een uitleg bij, anders dan verwijzen naar de IND en rechter. Dus dít is nu het punt waar Bontenbal met recht van spreken had kunnen en moeten zeggen: 'Het is niet uit te leggen aan deze ouders dat ze voor zichzelf en hun kinderen maar beter weg kunnen gaan'. Dáár past de verzuchting bij dat dit onuitlegbaar is. Onbedoeld voegt hij met de brief de daad bij dit woord: hij legt het inderdaad niet uit.

Ik wil maar zeggen: zijn retorische stijlfiguur ondersteunt zijn redenering niet maar laat vooral zien hoe inhoudsloos zijn eigen betoog op dit punt feitelijk is. Hij zal er zelf van schrikken nu dit zo helder wordt neergezet.

10. Tenslotte stelt hij - compact in de brief, uitgebreider in zijn boek - dat de overheid in een afweging tussen barmhartigheid en rechtvaardigheid, moet kiezen voor rechtvaardigheid, wat hij zelf definieert als anti-willekeur.

Weerwoord 10: Dit is misschien wel Bontenbals achilleshiel. Hier neemt hij in zijn redenering een opmerkelijke afslag, zonder onderbouwing. In zijn boek doet hij dat beter, maar ook daar sluit de redenering niet. Hij bekent wel kleur door te zeggen dat hij als leidend principe voor de overheid (blijkbaar) liever kiest voor rechtvaardigheid dan voor barmhartigheid. Dat mag, maar het is een betwistbare keus en precies op dat punt zou hij zich nu moeten 'verdedigen'. Maar die verdediging zit niet in de brief (en ook niet goed in zijn boek). Kan hij uitleggen waarom barmhartigheid niet past bij een rechtvaardige overheid? Hij moet dan niet net doen alsof barmhartigheid betekent dat je iedereen liefdevol in de ogen kijkt en dan alles goed vindt, 'iedereen' toelaat en 'alle kinderen vanwege hun belangen' dan maar moet laten blijven. Dat is niet de definitie van barmhartigheid maar een karikatuur en een portret van weekhartigheid. Barmhartigheid is met compassie kijken naar mensen in de knel en waar het redelijk en mogelijk is, hen bijstaan en ondersteunen, en hen de ruimte gunnen de tijd te nemen voor wat nodig is, een vergissing niet al te hard aanrekenen (zie Erewoord, 2026). Waarom zou een overheid niet zó kunnen kijken en functioneren volgens Bontenbal? In de herziene Algemene Wet Bestuursrecht is zelfs het dienstbaarheidsbeginsel toegevoegd. Het is bedoeld om als overheidsorgaan meer te denken vanuit het belang van de burger en hardheden in beleid te compenseren of te vermijden. Het gaat me niet om de juridische toepasbaarheid daarvan in dit dossier maar om de illustratie van de bedoeling van de hernieuwde Awb. Dit is heel goed te begrijpen als een bestuursrechtelijke invulling van een deugd als 'barmhartigheid'. Waarom schrapt Bontenbal deze uit het repertoire van 'zijn' overheid?

Rechtvaardigheid 'harteloos' verkiezen boven barmhartigheid is onnodig, ook binnen zijn eigen lijn van redeneren. Hij creëert zelf een niet bestaande keus tussen het één of het ander. Hij kan als politicus heel goed kiezen voor een rechtvaardige

overheid die barmhartig is naar mensen in de knel. Hij zou, als hij daarbij wat ruggesteun nodig heeft, bij Judith N. Shklar te rade kunnen gaan. Zij stelt (in 'Over onrecht', ISVV, 2024) dat het vaak in de praktijk voor mensen erg belangrijk is om onrecht te bestrijden. Rechtvaardigheid of recht kan abstract blijven en als ideaal in mooie woorden verzanden. Maar de bestrijding van onrecht is daarentegen altijd concreet, direct, actiegericht, resultaat belust. Die benadering biedt veel houvast in concrete keuzesituaties, zoals bij de gewortelde kinderen. Het gaat hier immers niet (alleen) om een conceptueel en moreel hoogstand principe (een rechtvaardige overheid zijn, al dan niet met een barmhartig hart) maar ook om de concrete levens van mensen van vlees en bloed. In het hier (Nederland) en nu (vandaag). De vraag moet daarom zijn: Wordt hier onrecht gedaan door deze kinderen uit te zetten? Het antwoord is: ja. Niet doen, zegt Shklar.

Kinderen die buiten hun schuld om hebben wortel geschoten in Nederland, wordt onrecht aangedaan als we ze hier losrukken en naar een vreemde, onbekende omgeving sturen. Er is geen enkele steekhoudende reden waarom deze kinderen dat aangedaan zou moeten worden. De ouders veroordelen om een verkeerde keus en de kinderen met de gevolgen daarvan opzadelen (door ze alsnog weg te sturen) is bijna de redenering van een pestkop: 'Omdat je ouders iets verkeerd gedaan hebben, gaan wij je nu niet helpen ook al zouden we dat kunnen'. We moeten dit punt goed begrijpen: de overheid heeft het recht niet kinderen op deze manier te laten bloeden door ze verantwoordelijk te houden voor keuzes die hun ouders gemaakt hebben. Je kunt prima ouders veroordelen vanwege hun keuzes en gedrag en tegelijk vinden dat je de kinderen niet voor de gevolgen wilt laten opdraaien, voor zover dat in de macht van de overheid ligt. Een rechtvaardige overheid wil in principe altijd schade bij kinderen vermijden en begint haar oordeel bij de vraag wat in de feitelijke situatie, op dit moment, voor de kinderen het beste is en op welke manier hun kinderrechten het beste zijn geborgd. Dat is niet het creëren van een perverse 'prikkel' maar eerder een rechtsstatelijke plicht.

Maar belangrijker voor Bontenbal is het wellicht, omdat het een way out kan bieden in dit publieke debat, dat hij zijn eigen definitie van 'rechtvaardigheid' heel goed kan gebruiken om de kinderen hier een recht op verblijf te geven. Hij kan vasthouden aan zijn basisfilosofie en dan toch uitkomen bij een ander oordeel. Hij wil immers dat de overheid niet willekeurig handelt en in gelijke gevallen dus gelijk beslist. Zo definieert hij rechtvaardigheid. Dat is een sterk uitgangspunt. En in dit geval ook goed volhoudbaar bij het wél toelaten van de kinderen in Nederland. Het gaat hier immers om een a) heel specifiek gedefinieerde groep kinderen die b) in een onvergelykbare, unieke 'gewortelde' positie verkeert en die c) op grond van overheidsfalen (geen snelle procedure, recht op bezwaar en beroep is te uitgebreid) nu aanspraak maakt op een rechtvaardige behandeling. Dat is geen willekeur omdat het risico niet bestaat dat in een vergelijkbaar geval de volgende keer zomaar iets anders zou kunnen worden besloten. Er zijn geen vergelijkbare gevallen. Er is geen precedentwerking. Daarom kan een positief besluit als een bewuste keuze voor 'de menselijke maat' worden verantwoord, bijvoorbeeld in lijn met de Algemene Wet Bestuursrecht en conform het politiek correcte jargon dat de laatste jaren voor de uitvoeringsdiensten *bon ton* is geworden.

Conclusie: Bontenbal onderbouwt niet en verliest gezag

Bij het verwerken en overdenken van Bontenbals brief is teleurstelling mijn deel geworden. Ik had gehoopt en verwacht een politiek en maatschappelijk verhaal te kunnen lezen dat duidelijk zou maken waar Bontenbal voor staat en hoe hij inhoudelijk naar de kwestie van de gewortelde kinderen kijkt. Maar telkens komt mijn analyse er op uit dat hij wel termen gebruikt als 'ethisch onjuist' of 'grenzen stellen' en 'moeilijke boodschappen' maar bij echte keuzes geen hom of kuit geeft. Eigenlijk kiest hij steeds voor de bureacratistische optie: vasthouden aan eerdere afspraken (en net doen alsof de context daarbij niet terzake doet), grenzen stellen (niet door ze zelf te bedenken maar door te volgen wat anderen vinden), de spanning tussen rechtvaardigheid en barmhartigheid niet productief maken als voer voor moreel beraad (maar barmhartigheid weggooien als onbruikbaar voor staatszaken). Op één punt doorbreekt hij deze lijn: hij stelt simpelweg dat de ouders Babayants voor hun kinderen niet het beste hebben gekozen. Onduidelijk is waarom Bontenbal op dit punt wel zo'n scherp inhoudelijk standpunt inneemt terwijl dát nu juist met goede argumenten in de CDA-traditie buiten de discussie gehouden kan worden. Het maakt de brief onevenwichtig.

Politiek gezien volstaat Bontenbals redenering niet. Hij heeft geen sluitende redenering onder zijn standpunt(en) gelegd. Degelijke onderbouwingen zijn nodig om tot een verantwoording van zijn politieke lijn te kunnen komen. Hij heeft wél vrij volledig alle punten besproken waar het in deze kwestie om draait. Hij heeft ook per onderwerp zich ingespannen een positie te kiezen en daar argumenten bij aan te dragen. Mijn kritiek richt zich dus voornamelijk op de kwaliteit van die argumenten en de logica van zijn redeneren. Daarin schiet hij tekort.

Wellicht is dit schrijven voor hem een goede aanleiding nog eens goed naar zijn eigen ideeën en redeneringen te kijken. En wellicht vindt hij dan betere argumenten bij zijn huidige (oude) standpunten. Maar mogelijk ontdekt hij dat de betere argumenten leiden tot andere standpunten. Dat laatste hoop en denk ik natuurlijk, omdat dit gaat helpen om het onrecht te bestrijden dat de gewortelde kinderen in Nederland wordt aangedaan bij continuering van de huidige gedragslijn door de staat. Ik kan voor dat onrecht geen goed, steekhoudend argument vinden, behalve retorische cirkelredeneringen die politiek scoren maar maatschappelijk geen positieve bijdragen leveren.

Bontenbals betere versie: goed voorstel?

Ik reken op het democratisch ethos van Bontenbal en op zijn behoefte zijn eigen ethisch repertoire beter op orde te krijgen. Ik hoop dat deze antwoordbrief hem (en zijn fractie) aan het denken zet en hen motiveert om de eigen keuzes in het asielbeleid beter te onderbouwen of - beter nog - bij te stellen. Om hen daarbij te helpen - hoe pedant dat ook mag lijken - schrijf ik hieronder een redenering uit die volgens mij wel logisch en uitlegbaar is, én die voortbouwt op de kiemen van het

denken die Bontenbal in zijn brief heeft laten zien. Bontenbal zal de lijn van redeneren vast niet helemaal overnemen, maar kan zich er wellicht wel door laten inspireren. Het is in elk geval een volhoudbare lijn die uitstekend past bij goed democratisch en rechtsstatelijk denken, en die barmhartigheid en rechtvaardigheid in het huidige tijdgewricht verenigt in een wijs oordeel over gewortelde kinderen die nu in Nederland leven en recht hebben op een goed leven.

1. Voor een barmhartige en rechtvaardige overheid staat de vrije ontwikkeling van elk mens centraal. Daarom worden grondrechten en fundamentele vrijheden verdedigd, niet alleen als het van pas komt in actueel beleid maar juist ook als dat onder druk staat door maatschappelijk debat, politiek spel en externe bedreigingen. Dan komt het er echt op aan. Hier trekken wij een grens die we niet over willen gaan.
2. Daarom is bij de beoordeling van de positie van asielkinderen die hier geboren zijn of vijf jaar en langer hier leven en aldus geworteld zijn geraakt in sociaal-culturele structuren, de primaire en doorslaggevende vraag: worden met gedwongen terugkeer naar het land van herkomst de levenslopen van deze opgroeiende kinderen zodanig verstoord, onthecht, ontmanteld, dat gedwongen vertrek uit deze sociaal-culturele structuren schadelijk is voor de vrije ontwikkeling van deze jonge mensen? Omdat de overheid zich zo'n oordeel niet goed kan aanmeten, en zich als 'partij' hier ook niet aan zou moeten wagen, is het goed gebruik dat zij zich verlaat op het oordeel van deskundigen, waaronder het Maastricht Brain Imaging Center (BIC), waar ook de Raad van State in haar uitspraak van 1 juli 2026 naar verwijst.
3. Omdat het antwoord op die vraag 'ja' is, begint hier de hoofdlijn van het besluit: deze gewortelde kinderen moeten blijven, omdat gedwongen vertrek voor hun schadelijk is. Zij hebben daarom recht op verblijf en wij willen dat ook expliciet vanuit onze keus voor een barmhartige en rechtvaardige overheid.
4. Hun belangen en hun rechten tellen zwaarder dan andere belangen of politieke overwegingen, behalve als met hun verblijf bijvoorbeeld alle mogelijkheden tot een goed (of strikt of streng of stevig of stellig) asielbeleid zouden worden ondermijnd of als hun verblijf praktisch onmogelijk zou zijn geweest, wat niet het geval is.
5. Dat zaken eventueel moeilijk uitlegbaar zijn of in de publieke opinie niet gemakkelijk begrepen kunnen worden, is dus onvoldoende reden de belangen en rechten van gewortelde kinderen te schenden. Ook politieke conflicten binnen de coalitie zijn geen reden om 'ter wille van het compromis' of 'voor de lieve vrede' of 'vanwege het voortbestaan van het kabinet' deze kinderen hun fundamentele rechten te ontnemen. De kans is ook groot dat de hoogste rechters in dit land of het Europese Hof voor de Rechten van de Mens hier een stokje voor zouden steken, zoals bijvoorbeeld de Raad van State heeft gedaan op 1 juli 2026 in drie zaken van gewortelde kinderen.
6. Als uitleg in het politieke en publieke debat kan de volgende argumentatie worden gebruikt:
 - a) Door te lange procedures en capaciteitsproblemen is gebeurd wat we niet

hoopten: er zijn sinds 2019 420 gewortelde kinderen 'ontstaan' in Nederland. Daar nemen we als overheid verantwoordelijkheid voor, want wij hebben niet waargemaakt wat we in 2019 hebben beloofd (snelle procedures, voldoende capaciteit voor snelle afhandeling van aanvragen, bezwaren en beroepen, beperking van beroepsmogelijkheden en herhaalprocedures). Daarom kunnen we onze toezegging van destijds niet gestand doen. We hebben onszelf in de vingers gesneden en moeten daar nu de consequenties van pakken. Dat betekent dat we deze groep kinderen nu eenmalig een speciale behandeling moeten geven. Dat is onze plicht mede ter inlossing van de schuld of verantwoordelijkheid die we dragen voor het ontstaan van deze situatie.

b) We hebben de procedures inmiddels zodanig aangepast dat asielzoekers binnen vijf jaar uitgeprocedeerd kunnen zijn. Daarom zullen er in de toekomst niet opnieuw 'gewortelde kinderen' kunnen ontstaan binnen de normale gang van zaken.

c) Dat betekent wel dat we de komende jaren voldoende mensen moeten hebben om de asielaanvragen en hun beroep- en bezwaarschriften binnen de wettelijk gestelde termijnen af te kunnen handelen. We investeren daarom in de capaciteit van de hele asielketen, op zo'n manier dat de overheid en de rechterlijke macht zelf niet langer de bottleneck zijn voor snelle procedures, zoals dat nu geregeld wel het geval is.

d) Met de recente in werking getreden asielwetten is het moeilijker dan ooit tevoren om in Nederland (samen met Europa) als asielzoeker een verblijfsvergunning te krijgen. Het is bovendien vrijwel onmogelijk geworden het recht op permanent verblijf te verwerven. We gaan ervan uit dat daardoor het aantal asielzoekers dat naar Nederland komt, met de jaren kleiner wordt. Overigens is al jaren een trend naar beneden zichtbaar, met bijvoorbeeld in 2025 25% minder eerste asielaanvragen (plm 24.000) dan in 2024 (plm. 32.000). Dat vinden we belangrijk, omdat ons land een veilige haven wil zijn voor de mensen die oorlog en geweld ontvluchten of persoonlijk worden bedreigd en niet in hun eigen land kunnen blijven. Door streng te zijn aan onze grenzen en in onze procedures, creëren we ruimte en draagkracht in onze samenleving om solidair te kunnen zijn met mensen op de vlucht. En solidair te kunnen zijn met een specifieke groep jonge kinderen die hier geworteld zijn en daarom schade zullen ondervinden als zij nu worden uitgezet. Hun opvang in Nederland is ook relatief eenvoudig omdat ze zijn ingeburgerd en hun aantal klein is.

e) Overigens handelen we hiermee naar ons oordeel naar geest en letter van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Dit is althans zoals wij deze verdragen willen begrijpen en toepassen als barmhartige en rechtvaardige overheid.

Tenslotte

Bij de afronding van dit schrijven valt me in waar het in Bontenbals denken wellicht is misgegaan, waar zijn fundamentele denkfout ligt. Want als we zijn redenering over barmhartigheid (als iets voor mensen onderling) en rechtvaardigheid (als iets voor

een betrouwbare en voorspelbare overheid die niet willekeurig handelt) toepassen op het asielbeleid, dan zou zijn verhaal moeten zijn: we voeren nu een streng asielbeleid dat rechtvaardig is voor vluchtelingen die hier terecht verblijf aanvragen maar tegelijk voor grote groepen asielzoekers niet barmhartig is of kan zijn. Zijn denkfout is nu dat de gewortelde kinderen in de tweede groep vallen terwijl ze de facto in de eerste zitten omdat zij - jazeke - terecht verblijf aanvragen. Dat is terecht vanwege hun 'geworteldheid' en de uitoefening van hun kinderrechten. Zij hoeven dus niet in aanmerking te komen voor een barmhartige behandeling (zoals hij zelf ook schrijft) maar verdienen nu juist niets minder dan een rechtvaardige behandeling, precies zoals Bontenbal de overheid graag ziet opereren. Verankering van fundamentele kinderrechten in het asielrecht is hierbij de passende wettelijke stap.

Hopelijk kan Bontenbal zijn eerdere oordeel zien als een begrijpelijke vergissing aan zijn kant en dan met behoud van de staatsfilosofie die hij ook in zijn boek uitdraagt, alsnog gewortelde kinderen in Nederland laten opgroeien. Gezien de ontstaansgeschiedenis en hun kind-zijn hebben zij recht op verblijf. En dat is misschien - met enige ironie gesteld - onbarmhartig naar iedereen die botweg uitroept: 'hoe minder asielzoekers hier blijven hoe beter'. Want inderdaad: de overheid kan niet voor iedereen barmhartig zijn. Zo kun je je bezwaar tegen barmhartigheid als overheidsdeugd ook inzetten, het is maar net wat je wilt. Want politici moeten inderdaad grenzen stellen, ook al is dat niet voor iedereen even leuk.

Heeft Bontenbal met zijn fractie een sterker verhaal? Dat zou ik dan graag leren kennen - in een volgende brief? Een gesprek mag ook.

Vriendelijke groet,

Erik Pool

schrijver, filosoof & programmamaker

betrokken bij Kerkasiel Kampen

voorheen programmadirecteur Dialoog & Ethiek bij het Rijk,

zie: www.erikpool.nl